

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2017

---

1. Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské zodpovědnosti.

V roce 2017 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

V roce 2017 Úřad pokračoval v práci na projektu financovaném Evropským sociálním fondem v rámci Operačního programu Zaměstnanost s názvem Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Projekt je zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu. Předmětem projektu je systémová změna v řešení případů na Úřadě a posílení kompetencí zaměstnanců v přímé péči při zapojování názoru dítěte. Dále je předmětem plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadě realizují, a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

Již od roku 2015 je většina zaměstnanců Úřadu v režimu státní služby. V roce 2017 již Úřad zcela běžně aplikoval ustanovení zákona o státní službě.

Počátkem roku 2017 bylo na Úřadu 41 systemizovaných míst, z nichž 35 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě a 6 míst jako místa pracovní. Na těchto systemizovaných místech bylo zaměstnáno k 31. 12. 2017 celkem 45 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: ředitel, zástupkyně ředitele a současně ředitelka odboru právního, ředitelka odboru administrativního, 19 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 4 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů) a 15 administrativních zaměstnanců (z toho 1 vedoucí administrativního oddělení, 1 vedoucí ekonomického oddělení, 1 řidič-asistent, 1 vedoucí sekretariátu, 2 zaměstnankyně ekonomického oddělení, 4 zaměstnankyně spisovny, 5 zaměstnanců OPZ).

Pro projekt ESF v ČR (v rámci programu Operační program Zaměstnanost), bylo vyčleněno 5 systemizovaných míst, na kterých pracovalo celkem 9 zaměstnanců.

V roce 2017 bylo vyhlášeno celkem 8 výběrových řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2017 skládali celkem 3 státní zaměstnanci. V roce 2017 proběhlo také služební hodnocení státních zaměstnanců. Ředitelem, který je služebním orgánem Úřadu, bylo v roce 2017 vydáno 7 služebních předpisů.

V roce 2017 bylo založeno 1 890 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána odborná agenda Úřadu. Ke konci roku 2017 evidoval Úřad celkem 6 969 živých spisů, což představuje velmi mírný nárůst oproti roku 2016.

Počet odeslaných a došlých písemností se lehce snížil oproti roku 2016. V roce 2017 došlo na Úřad 34 283 dokumentů, odesláno pak bylo 30 629 dokumentů. Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovník) při vyřizování agendy uskutečnili 9 918 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem, přičemž průměrná délka hovorů se prodloužila – 43 % všech hovorů trvalo déle než 5 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2017 se uskutečnilo 225 osobních jednání s klienty Úřadu. Zástupci Úřadu se účastnili 109 ústních jednání u soudů po celé České republice v postavení kolizního opatrovníka dětí. Zaměstnanci oddělení psychologů provedli 38 pohovorů s dětmi, přičemž tato praxe se zavedla až v druhé polovině roku 2017 jako aplikace výstupů realizovaného projektu. Tyto úkony znamenají zvýšení nároků na lidské i finanční zdroje Úřadu, ovšem jsou v souladu se základními zásadami Úřadu i se standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí a lze očekávat jejich prohlubování i v dalších letech.

I z tohoto je zřejmé, že v roce 2017 došlo zejména ke kvalitativnímu posunu a hlubšímu zpracování jednotlivých případů, nikoli k pouhému nárůstu jejich počtu.

Podrobnosti včetně srovnání s roky 2014 až 2017 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2014	2015	2016	2017
Doručená pošta	28778	33657	36367	34283
Odeslaná pošta	28655	31274	33272	30629
Telefonáty	8298	9321	9729	9918
Nové spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	823	1067	971	897
Nové spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	489	322	299	296
Nové spisy - agenda SPR	472	423	452	481
Nové spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	54	59	30	20
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	54	66	52	48
Nové spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	-	-	2	1
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	5	6	2	3
Nové spisy - agenda PR	26	23	23	23
Nové spisy - agenda K	72	57	66	69
Nové spisy - agenda SZ	-	34	28	45
Nové spisy - agenda SP	-	2	11	7
Živé spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	2508	2922	3228	3310
Živé spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	1885	1672	1667	1622
Živé spisy - agenda SPR	1438	1429	1392	1484
Živé spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	421	424	399	357
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	158	170	176	189
Živé spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	-	-	2	2
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	17	13	4	5
Živé spisy celkem	6427	6630	6868	6969
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb)	23 005 000	23 709 000	26 709 000	27 448 000
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb)	13 144 000	15 311 000	15 017 000	17 732 000

Tab. 1: Srovnání agendy Úřadu 2014 až 2017

Odborná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo také často ke změně personálního obsazení ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2017 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii a pro studenty právnických fakult, pro odborná profesní sdružení

(Spolek rodinněprávních a opatrovnických soudců, Vnitřní soudní síť Ministerstva spravedlnosti) a nestátní neziskové organizace. Aktivně vystoupili s příspěvky a přednáškami na mezinárodních akcích (Evropská justiční akademie, mezinárodní konference, jednání Evropské soudní sítě).

Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí.

Úřad působil jako poskytovatel odborné praxe pro studenty právnických fakult, zejména právnických fakult Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci. Úřad byl také nápomocen řadě studentů při vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

V roce 2017 se již podařilo uvést do praxe většinu nových ustanovení právních předpisů souvisejících s rekodifikací občanského práva. Jednalo se zejména o legislativu související s mezinárodním osvojením. Bohužel, praxe soudů v této oblasti byla stále velmi nejednotná a díky celostátní působnosti mohl Úřad jako účastník soudních řízení alespoň přispět k jednotnému výkladu právní úpravy a k jednotné aplikaci novějších právních předpisů.

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, (dále jen „nařízení o výživném“).

Ne všechny činnosti uložené státům tímto nařízením jsou vykonávány řádně a plynule. V některých státech je dlouhotrvajícím problémem nízký počet zaměstnanců ústředního orgánu, v jiných státech je plynulá součinnost blokována vnitrostátní legislativou, např. v oblasti ochrany osobních údajů.

Poměrně vysoká je úspěšnost vymáhací procedury z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Naopak dlouhodobě je velmi slabá součinnost ze strany Itálie, Španělska, Ukrajiny a balkánských států (Srbsko, Černá Hora).

S určitými problémy se Úřad setkává i na straně českých orgánů veřejné moci ve fázi přípravy dokladů k vymáhání výživného ze členských států Evropské unie. Českým soudům činí stále určité problémy vypracování výtahů ze soudních rozhodnutí dle příloh nařízení o výživném před postoupením podkladů do ciziny. Na výtahy se zpravidla čeká delší dobu, a pokud už je soud vypracuje a zašle Úřadu, mnohdy není jejich vypracování zcela správné a Úřad musí žádat soud o jejich přepracování.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému

plnění, vyjednává s ním splátky dlužného výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, jednotlivými Úřady práce, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel v roce 2017 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí a tedy delších reakčních dob. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla pak probíhá plynule.

V roce 2017 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským Úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného.

Vymahatelnost výživného v roce 2017 byla opět lepší než v předchozích letech, zejména z důvodu vyšší zaměstnanosti povinných osob.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a také v méně častých případech vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné pro rozvedené manžely či manželky).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřady práce, na něž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

K jednotlivým státům:

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejpočetnější oblast agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik právnických referentů. Stále zde výrazně převažuje a narůstá agenda vymáhání výživného od povinných žijících v České republice pro oprávněné žijící na Slovensku. Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je v zásadě dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách.

K vysokému počtu případů vymáhání výživného od povinných žijících v České republice přispívá také skutečnost, že na Slovensku je rodičům, kteří mají dítě v péči, poskytováno tzv. náhradní zálohové výživné. Rodič ovšem musí doložit, že se pokouší neplacené výživné vymáhat, i když povinný žije v cizině. V těchto případech Úřad jedná na základě plné moci oprávněného (resp. jeho zákonného zástupce) v souladu s § 26 odst. 2 občanského soudního řádu.

Důvodem případného neúspěchu při vymáhání je primárně celková platební neschopnost povinných anebo mnohdy nemožnost zjistit pobyt či jakékoli informace o pohybu povinného na území České republiky.

Slovenský ústřední orgán na rozdíl od Úřadu nezastupuje oprávněně přímo v soudním řízení na základě plné moci, ale až po určité době podá na slovenský soud návrh na prohlášení vykonatelnosti; soudy tyto případy rozhodují cca po půl roce a teprve poté je možné podat návrh na exekuci. Průběh případu je tak obvykle poněkud zdlouhavý a reálná vymahatelnost s ohledem na značnou mobilitu povinných se tak výrazně snižuje.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo stále patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Ve všech nových případech spolupracuje Úřad přímo s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz), pouze ve starších případech stále pokračuje, případně se dokončuje, spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF). Spolupráce s touto institucí i s německým ústředním orgánem je pružná a bezproblémová. Lze zaznamenat poněkud vstřícnější přístup ze strany DIJuFu, který komunikuje velmi pružně, dotazy vysvětlí vždy vyčerpávajícím způsobem a srozumitelnou formou a více využívá možností smírného řešení.

Úřad se setkává s případy vymáhání výživného proti rodičům, kteří v Německu pouze pracují, ale nemají tam stálé bydliště. To přináší určité problémy s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné.

V roce 2017 probíhala stále stabilizace personálního obsazení polského ústředního orgánu a v druhé polovině roku 2017 se již spolupráce znatelně zlepšovala.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále dobrá. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc ze strany advokátů. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce je mnohdy rozdílná.

Rakouské soudy přepočítávají výživné stanovené v rozhodnutí o výživném (v exekučním titulu) v Kč na €, což může působit problémy při přepočtu dlužných částek v důsledku pohybu kurzu těchto měn.

V Rakousku je poměrně vysoce nastavena nezabavitelná částka z příjmu (stejně jako v Německu), proto jsou v rámci exekučního řízení exekvovány relativně malé částky, což je mnohdy problematické vysvětlit oprávněným.

V roce 2017 se zvýšil se počet návrhů o vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy vymáhají dlužné výživné rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Poté zastoupení dítěte automaticky končí a výživné má být nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) anebo vymáhání

dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht). Úřad nebývá informován o převzetí pohledávky a Úřad musí sám aktivně zjišťovat, který subjekt je nadále oprávněn k přebírání vymožených plateb.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) je na dobré úrovni. S ohledem na skutečnost, že následně dochází ke komunikaci s kantony, se pružnost komunikace liší. Rychlost vymáhání výživného závisí na činnosti v konkrétním kantonu. Pružnost spolupráce je také někdy komplikována tím, že švýcarské orgány trvají na komunikaci ve francouzštině nebo italštině (dle úředního jazyka kantonu).

Velká Británie

Při spolupráci s Anglií a Walesem se Úřad nadále obrací přímo na soudní centra, která reagují pružněji než ústřední orgán pro Anglii a Wales. Bohužel i tak soudní centra často neinformují Úřad o jednáních včas a poskytují pouze informaci, že jednání proběhlo, podrobnější informace nesdělují.

Na základě informací poskytnutých na jednání při služební cestě v Londýně v roce 2016 byl v roce 2017 zvolen nový přístup k žádostem o zvláštní opatření, přičemž tyto Úřad podává prakticky ve všech případech, kdy si žadatel není zcela jist adresou povinného. Cílem je nejen ověřit, zda pozdější vymáhání výživného může být úspěšné, ale i obeslat povinného s vědomím ústředního orgánu a se souhlasem oprávněného výzvou k dobrovolnému hrazení výživného a nabídkou bezplatné mediace účastníkům.

Při setkání ústředních orgánů, které Úřad v květnu 2017 pořádal, bylo požádáno ze strany Úřadu o bilaterální jednání s partnerským ústředním orgánem pro Anglii a Wales za účelem vyjasnění stávající praxe. Cílem setkání bylo zejména projednat postup při aplikaci čl. 53 nařízení Rady (ES) č. 4/2009, dle kterého podává Úřad žádost o prošetření majetkových poměrů povinného. Bylo sděleno, že příjem a majetek povinného je možné zjistit pouze po předložení pravomocného a vykonatelného soudního rozhodnutí, neboť tyto informace následně zjišťuje místní soud, který tedy provádí dokazování. Je tedy výhodnější požádat pouze o zjištění adresy s tím, že majetkové poměry budou zjišťovány až v rámci následně podané žádosti o vymáhání výživného.

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act). Spojené státy americké s platností o 1. 1. 2017 přistoupily k haagské Úmluvě o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů a začal fungovat federální ústřední orgán dle této úmluvy. Nicméně, nové případy jsou stále zasílány recipročním orgánům v jednotlivých členských státech unie. Přístup jednotlivých recipročních orgánů se liší v jednotlivých státech unie. Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, Texas, New York a California.

I v roce 2017 trvala problematická situace s platbami, které americké orgány zasílají prostřednictvím šeků; objevily se případy, kdy platby zasílají americké orgány typem šeku, který je v České republice obtížně inkasovatelný. V těchto případech se pak prodlužovaly doby doručení plateb. Problematické zůstávalo i vymáhání dlužných

částek. Americké orgány vymáhají dluh na výživném pouze v předem stanovených nízkých částkách, přičemž mimořádné platby nebo vyšší jednorázové splátky prakticky vymáhány nejsou.

Novým problémem v roce 2017 byla nemožnost odesílat platby z České republiky do USA formou šeků, což způsobovalo zásadní prodlevy ze strany českých plátců výživného. Americké ústřední orgány bohužel nejsou schopny přijímat platby formou mezinárodního bankovního převodu.

Itálie

Ve vztahu k Itálii jde téměř výlučně o vymáhání výživného z této země (opačné případy jsou zcela výjimečné).

Většina případů již byla zasílána italskému Ministerstvu spravedlnosti (Ministero della Giustizia), které nahradilo dříve neuspokojivě spolupracující Ministerstvo vnitra (Ministero dell'Interno).

Spolupráce v případech vymáhání výživného z Itálie se nadále zlepšuje, přispělo k tomu mj. bilaterální jednání v rámci setkání ústředních orgánů v Brně v květnu 2017. Problémem zůstává časová náročnost celého procesu, která je způsobena malým počtem zaměstnanců na italském ústředním orgánu, a dále prodlevami jiných italských orgánů, které spolupracují na vyřizování jednotlivých žádostí.

Italský ústřední orgán standardně vyzývá dlužníka k dobrovolnému placení výživného a případně zasílá návrhy povinného na smírné řešení věci. Dále se zjišťuje finanční situace povinného a italský ústřední orgán žádá o přiznání bezplatné právní pomoci pro účely výkonu rozhodnutí v Itálii.

Přetrvávajícím problémem je spolupráce ustanovených advokátů. V případě dlouhých prodlev (6 měsíců) či jiných nesrovnalostí však italský ústřední orgán u advokáta intervenuje. Souhrnně italská strana sděluje, že kvalitu služeb advokáta nelze předem odhadnout a velmi se liší. Bohužel ústřední orgán nemá donucovací prostředky, stížnosti se řeší přes advokátní komoru, ale v zásadě lze pouze žádat výměnu advokáta. Advokáti mají sice povinnost klienta informovat o každém provedeném kroku, v praxi to však nečiní. Klient si může vybrat, zda žádat výměnu, nicméně celý proces je časově zdlouhavý a řízení se tím neurýchlí.

Španělsko

Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného není stále příliš pružná, komunikace probíhá pouze ve španělštině, reakční doba vyřízení dotazů je mnohoměsíční. Nicméně je nutno podotknout, že se spolupráce se španělským ústředním orgánem i v roce 2017 zlepšila oproti předchozímu stavu, lhůty se alespoň částečně zkrátily a v několika případech již došlo k úspěšnému vymáhání výživného cestou výkonu rozhodnutí.

Shrnutí

V roce 2017 došlo oproti roku 2017 k mírnému zvýšení objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2017 vymoženo 27 448 tisíc Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2016 (v tis. Kč)	2017 (v tis. Kč)
Austrálie	126	155
Belgie	276	145
Brazílie	0	56
Bulharsko	57	42
Dánsko	48	70
Francie	406	353
Itálie	252	407
Irsko	158	293
Kanada	340	216
Kypr	108	4
Lucembursko	61	168
Nizozemí	633	2 667
Norsko	169	64
Nový Zéland	3	26
Polsko	248	144
Rakousko	1 905	2 567
Rumunsko	5	53
Rusko	54	0
Řecko	28	29
Skotsko	356	0
Slovensko	2 678	2 939
Slovinsko	21	16
Spolková republika Německo	7 545	7 160
Španělsko	374	169
Švédsko	40	81
Švýcarsko	1 526	2 799
Ukrajina	0	94
USA	5 766	4 967
Velká Británie (Anglie a Wales)	3 526	2 956
Celkem	26 709	27 448

Tab. 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2016 a 2017

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 17 732 tisíc Kč a došlo tak opět k významnému nárůstu vymožených plateb. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2016(v tis. Kč)	2017 (v tis. Kč)
Francie	0	22
Irsko	12	2
Itálie	2	2
Litva	48	64
Lotyšsko	11	20
Nizozemí	451	1389
Polsko	3544	3453
Rakousko	449	492
Slovensko	9688	11562
Spolková republika Německo	313	146
Srbsko	55	52
Švýcarsko	14	0
Turecko	26	31
Ukrajina	68	47
USA	329	414
Celkem	15 017	17 732

Tab. 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2016 a 2017

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Jako ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (publikována vyhláškou č. 34/1998 Sb., dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“) řešil Úřad případy protiprávních přemístění nebo zadržování dětí a styku rodičů s dětmi.

Úřad v roce 2017 řešil 41 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržování v cizině. Tyto případy se týkaly 52 dětí.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2014 – 2017:

	2014	2015	2016	2017
dobrovolný návrat	11	7	8	8
nespolupráce	4	5	0	0
dohoda rodičů	5	9	4	3
zpětvzetí	6	1	5	1
návrat v souladu s rozh.	6	9	6	4
nucený návrat	0	1	1	0
běží	4	8	8	24
nenavráceno	5	3	3	1
Celkem	41	42	35	41

Tab. 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2014 až 2017

V roce 2017 nebylo třeba přikročit k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. Bohužel došlo k přemístění dětí do států či zadržování dětí ve státech, které nejsou signatáři haagské únosové úmluvy (Mongolsko, Vietnam a ve dvou případech Egypt). V těchto případech lze za určitých okolností spolupracovat s českými zastupitelskými úřady či vyzývat rodiče ke smírnému řešení – využití právních nástrojů k dosažení navrácení dětí je velmi obtížné.

Úřad se zabýval také 8 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech je třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout priznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 15 žádostí o návrat dítěte. Z uvedených 15 případů protiprávního přemístění či zadržování dětí byla v 10 případech podána žaloba na navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2017 nebylo nutno přikročit k žádnému výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte. Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2014	2015	2016	2017
dobrovolný návrat	1	6	8	0
nespolupráce	1	4	2	0
dohoda rodičů	3	3	3	4
zpětvzetí	3	1	8	2
návrat v souladu s rozhodnutím	0	8	5	3
nucený návrat	1	0	0	0
běží	0	2	3	4
nenavráceno	4	4	5	2
Celkem	13	28	34	15

Tab. 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2014 až 2017

Úřad z ciziny obdržel rovněž 10 žádostí o výkon práva styku s dítětem. Případy žádostí o výkon práva styku s dítětem jsou dlouhodobého charakteru a při rozporných stanoviscích rodičů mohou být v evidenci i řadu let. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2017 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	únos	styk
Bulharsko			2	
Egypt			2	
Francie	2	1	1	
Chorvatsko			1	
Irsko			1	
Itálie			2	
Izrael				2
Kanada			2	
Lucembursko			1	
Mongolsko			1	
Polsko			2	
Portugalsko		1		
Rakousko			2	
Rusko			1	1
Slovensko	5		7	
Spojené království	1	5	6	3
Spolková republika Německo	3	3	5	2
Španělsko			1	
Švýcarsko	1		1	
Řecko	1			
Ukrajina			2	
USA	2			
Vietnam			1	
Celkem případů	15	10	41	8

Tab. 6: Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči o dítě, nabízí Úřad rodičům mediaci. Ne vždy ovšem rodiče nabídku využívají. Více o mediaci na Úradě v kapitole 1.2.4.

K jednotlivým státům

Slovensko

Únosové kauzy byly často vyřešeny dobrovolným návratem nezletilého dítěte. V případech, kdy se tak nestalo a bylo tudíž třeba případ řešit v rámci soudního řízení, mnohdy nedosahují soudy lhůt stanovených nařízením Brusel IIa. Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je dostačující; v některých případech byla tímto orgánem realizována mediace. Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obrací přímo na příslušný soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž by žádost postoupili do druhého státu cestou ústředních orgánů.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována ze strany německého ústředního orgánu pomoc i během řízení, a to nejčastěji přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení.

Ústřední orgán informuje promptně i o průběhu soudního řízení a jeho výsledku.

Rakousko

Žádost o navrácení je rakouským ústředním orgánem okamžitě postoupena rakouskému soudu a „opuštěnému“ rodiči je automaticky ustanovován bezplatný právní zástupce z řad advokátů. Jelikož je žádost o navrácení přímo postoupena rakouskému soudu bez dalšího doplnění, jsou žádosti ze strany Úřadu zpracovávány jako podání k soudu s odpovídajícím petitem.

Španělsko

V roce 2017 byl postup ve věcech mezinárodních únosů dětí spíše pružnější než v předchozích letech. V jednom ze starších případů došlo k navrácení dítěte do České republiky. K lepší komunikaci také přispívá ochota španělské strany používat angličtinu, což velmi usnadňuje spolupráci.

USA

Ústřední orgán USA reaguje velmi pružně, dle možností zajistí žadateli bezplatnou právní pomoc. Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů, je postup v jednotlivých řízeních velmi nejednotný.

Ukrajina

Ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematika je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů, zejména v případě, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte. Pokud si rodič obstará advokáta pro zastoupení v soudním řízení, pak ho ukrajinský ústřední orgán nemůže dále zastupovat.

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) velmi rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je britským ústředním orgánem zpracována do tří dnů od jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dní přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, a to často prostřednictvím tlumočnicka. Dítěti je v rámci řízení jmenován opatrovník v rámci organizace CAF/CASS (Children and Family Court Advisory and Support Service), který zjišťuje jeho názor. „Opuštěným“ rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy dětí je velice restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Problematické na rozhodování britských soudů jsou i nadále jen záruky pro navrácení dětí, které britské soudy formulují do rozsudku takřka ve všech případech ve velkém rozsahu a vágnost jejich formulace může být v České republice překážkou pro jejich výkon.

Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval s Ministerstvem spravedlnosti ustanoveným styčným soudcem ve věcech rodinného práva Lubomírem Ptáčkem. Styčný soudce velmi účinně pomáhal zprostředkovat komunikaci se zahraničními soudy, byl nápomocen při objasňování české právní úpravy cizím státním orgánům.

Běžnou, každodenní součástí práce referentů, kteří vyřizují agendu mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž by například sám posoudil otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení mezinárodní příslušnosti soudu. To bohužel negativně dopadá na právní situaci dítěte, která je dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v kauzách únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Opakovaně byli rovněž přizváni soudcem k pohovorům s dětmi při soudních jednáních i v řízeních o navrácení dítěte.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (Haag, 29. 5. 1993, publikována sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s., dále jen „haagská adopční úmluva“). V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních adopcí bylo k 31. 12. 2017 vedeno 357 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 189 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

Úřad prostřednictvím krajských úřadů obdržel v roce 2017 zpřístupněno 28 spisů dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny. Z těchto bylo 20 případů, které splňovaly podmínky osvojitelnosti dětí v souladu s občanským zákoníkem, zařazeno do evidence dětí vhodných k osvojení do ciziny. Řada spisů však musela být vrácena krajským úřadům z důvodu nesprávných soudních rozhodnutí (např. vady protokolu o souhlasu rodiče s osvojením, nesprávný výrok dle § 821 občanského zákoníku, chybějící rozhodnutí dle § 818 odst. 1 a) o zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení apod.). V mnoha případech bylo nutné žádat o doplnění spisové dokumentace, či opravu nebo vydání nových soudních rozhodnutí ve spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí. Složitost právní úpravy osvojení v občanském zákoníku ve spojení s absencí lhůt, ve kterých mají soudy v těchto věcech rozhodovat, prodlužuje pobyt dětí v ústavním zařízení, či pěstounské péči o několik měsíců až rok.

Nedostatky v důsledném dodržování platné právní úpravy jsou nejen na straně soudů, ale také orgánů sociálně-právní ochrany dětí, kdy mnohdy není prokázáno, že se dítěti nepodařilo zprostředkovat náhradní rodinnou péči v rámci celé České republiky (otázka mezikrajové spolupráce) či jsou předkládány individuální plány ochrany dítěte ve velmi nejednotné kvalitě (např. nedostatečné informace o širší biologické rodině dítěte, o sourozencích dítěte apod.). Bez splnění zákonných podmínek Úřad nemůže zprostředkovat dítěti osvojení do ciziny a musí vyčkat na jejich splnění. Situace tak zůstává podobná roku 2016.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2017 celkem 48 žadatelských párů z ciziny; v roce 2017 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence osob vhodných k osvojení. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	Žádosti	Zařazení	Zastavení řízení	Nezařazení	Neukončeno
Dánsko	6	6	0	0	0
Island	8	8	0	0	0
Itálie	1	0	1	0	0
Kypr	1	0	0	0	1
Německo	7	6	0	0	1
Nizozemsko	1	1	0	0	0
Rakousko	7	7	0	0	0
Španělsko	6	6	0	0	0
Švédsko	7	7	0	0	0
Slovinsko	3	2	1	0	1
USA	1	1	0	0	0
Celkem	48	46	1	0	1

Tab. 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 18 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Island	4
Německo	4
Rakousko	2
Španělsko	4
Švédsko	4
Celkem	18

Tab. 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2017 probíhala obvykle v měsíčních intervalech zasedání poradního sboru Úřadu pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i MPSV jako orgánu nadřízeného Úřadu.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro každé konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru tak poté hlasováním volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v daném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem.

Pokud žadatelé projeví zájem o seznámení s dítětem, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2017 podaly žádost o zařazení do evidence žadatelů o osvojení z ciziny celkem tři manželské páry. Dva páry již byly zařazeny, přičemž jeden z nich osvojil dítě z Velké Británie. Další pár prozatím čeká, kterou zemi zvolí a následně bude žádost do této země postoupena. Řízení v případě dalšího páru bylo na jeho žádost přerušeno.

V roce 2017 se úspěšně zrealizovalo osvojení dítěte z Velké Británie. Jednalo se o osvojení sourozence již dříve osvojeného dítěte, čímž došlo ke sloučení biologických sourozenců v rámci jedné rodiny. Spolupráce s ústředním orgánem Velké Británie tak byla úspěšná.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte s ciziny zejména v době kolem letních prázdnin a vánočních svátků. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem ze strany žadatelů opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že tito žadatelé nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s těmito zájemci se kromě právníka adopčního oddělení podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání relevantních informací psycholog v diskuzi se žadateli diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním

setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítě v českém prostředí.

1.2.4 Mediace

Mediační program Úřadu lze zařadit do proudu tzv. bezplatných rodinných mediačních center. Bezplatná rodinná mediace je fenoménem, který má v České republice již více než dvanáctiletou historii a do značné míry formoval a formuje praktickou zkušenost rodin i zúčastněných profesí s rodinnou mediací.

Mediace je proces, ve kterém nestranní mediátoři pomáhají stranám v konfliktu vést konstruktivní rozhovor v neutrálním prostředí. Strany jsou v průběhu mediace schopny učinit správná rozhodnutí z pohledu sebe i z pohledu těch, koho se taková rozhodnutí dotýkají.

Uzavření jakékoliv dohody v mediaci je vždy dobrovolné. Ačkoliv může být účast na rodinné mediaci nařízená, rodiče by se nikdy neměli cítit tlačeni do jakéhokoliv rozhodnutí. Je čistě na rozhodnutí rodičů, zda a jak budou v mediaci pokračovat a kdykoliv ji mohou ukončit.

Účelem mediace je umožnit rodičům, aby jim zůstala zachována jejich maximální kontrola nad rozhodnutími, která se týkají budoucnosti jejich i jejich dětí. Přenechat tuto kontrolu někomu jinému, např. soudu resp. soudci, je zcela legitimní možností, měla by to však být až možnost poslední.

Mediace je vždy důvěrná, takže pokud si to nepřejí sami rodiče (strany), od mediátorů žádné podrobnosti o průběhu mediace, výrocích nebo chování rodičů nikdo další nezíská. Z mediace také nejsou pořizovány žádné záznamy, ledaže strany uzavřou dohodu nebo budou samy požadovat zprávu z mediace.

Na mediacích se podílelo 21 mediátorů z řad zaměstnanců Úřadu. Mediátoři pracují vždy ve dvojici tvořené mužem a ženou. V roce 2017 došlo k značnému nárůstu počtu mediací. Celkově bylo řešeno 53 případů, nicméně nikoli ve všech případech skutečně došlo k realizaci mediace. Důvody pro nezrealizování mediace byly pestré – někdy se nepodařilo najít vhodný termín, v němž by oba rodiče byli ochotni se mediace účastnit, někdy se nepodařilo alespoň s jedním z rodičů navázat konstruktivní kontakt a mediaci domluvit, jindy se rodiče dohodli ještě před začátkem mediace. V roce 2017 bylo možné sledovat zřetelný trend posilování on-line mediací. Oproti roku 2016, kdy on-line mediace tvořily 35% všech mediací, se v roce 2017 on-line řešila více než polovina případů, konkrétně 52%.

Oproti předchozímu roku, kdy česky vedené mediace představovaly téměř 70%, v roce 2017 významně posílily anglicky vedené mediace, jejichž počet byl shodný s mediacemi vedenými v českém jazyce.

Pokud jde o témata mediací, jednalo se nejčastěji o případy mezinárodních únosů dětí, výkonu práva styku rodiče s dítětem nebo případů rodičovských konfliktů o péči o dítě či určení bydliště dítěte či rozhodování o jiných pro dítě významných záležitostech. Všechny případy obsahovaly významný přeshraniční prvek.

Nejčastěji byli rodiče na možnost mediace upozorněni, resp. do mediace odkázáni referentem případu. V několika případech však o mediaci požádali sami rodiče a až na tomto základě se dostali do agendy Úřadu (např. případy určení bydliště dítěte a souhlasu s vystěhováním dítěte do jiného státu).

V roce 2017 se stalo pravidlem zapojení dítěte do mediace, což je výsledkem aktivit realizovaných v rámci evropského projektu „Participace dětí v agendách Úřadu“. V rámci předmediačního rozhovoru je rodičům sděleno, že s dítětem bude vždy hovořit dětský specialista (psycholog nebo sociální pracovník), který zjistí názor dítěte na rodinnou situaci a tento názor pak rodičům sdělí. Tento postup se prozatím setkává s převážně pozitivním přijetím ze strany rodičů a vede je také k vážnějším úvahám o dopadu jejich konfliktu na dítě samotné.

1.2.5 Další činnosti

V roce 2017 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu nachází ve státě, jehož není státním občanem, a to bez péče rodičů či zákonných zástupců. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého bydliště nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávají ve vztahu ke Slovenské republice, nicméně v roce 2017 byly tyto případy četnější i ve vztahu k dalším státům. Existuje několik cest, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak na soudu v obvyklém bydlišti dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Obdobných případů Úřad evidoval nejvíce ve vztahu mezi Českou republikou a Slovenskou republikou. Úřad řešil celkem 23 případů v obou směrech, z toho 8 ve vztahu ke Slovensku. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého bydliště (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu na území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána v této zemi a byla jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. Za součinnosti Úřadu došlo k „repatriaci“ dětí do Francie a Polska a také z Francie, Španělska a ve 2 případech z Rakouska.

I v roce 2017 se Úřad zabýval případy, kdy došlo k odebrání dětí – českých občanů z rodin, jejichž obvyklé bydliště bylo v některých zejména západoevropských zemích. Kromě méně častých případů v Kanadě (5 dětí ze 3 rodin), Německu (9 dětí z 5 rodin), Rakousku a Španělsku (vždy po 1 dítěti), Úřad evidoval obdobné případy u 28 českých rodin ve Velké Británii; tyto případy se týkaly celkem 64 dětí. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody či pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nadále využívá informační leták pro rodiny, jimž hrozí odebrání dítěte z rodiny nebo ze kterých již dítě z rodiny odebráno bylo, i příručku pro britské sociální služby zahrnující problematiku spolupráce před umístěním dítěte do České republiky a po umístění dítěte do České republiky, a využívá aktivně nabytých znalostí ze služební cesty realizované již v roce 2016.

Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány v dané zemi, mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Výsledek řízení	Počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	37
Dítě bylo navraceno rodičům	15
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	5
Dítě v pěstounské péči v zahraničí	17
Dítě bylo adoptováno do zahraničí	4
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	2
Dítě je zatím v biologické rodině v zahraničí	0
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Nejsou dostupné informace	0
Celkem dětí 2017	80
Počet rodin 2017	38

Tab. 9: Případy „odebírání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. zjištění poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. Pokud žádost byla podána soudem pro potřeby soudního řízení, odkazovaly zahraniční ústřední orgány obvykle na nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, případně na jiné mezinárodněprávní nástroje. Z tohoto důvodu Úřad pečlivě zvažuje, zda žádost zahraničnímu orgánu postoupit či odkázat na jiný, k tomu určený právní nástroj. V roce 2017 pokračovaly odborné diskuse o případné revizi nařízení Brusel IIa, která by měla zlepšit i spolupráci ústředních orgánů v této oblasti.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací v České republice. Zde Úřad nadále intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí. Úřad byl soudem jmenován v 238 případech kolizním opatrovníkem podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech a vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili všech jednání. Úřad proto v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a mnohdy žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Nicméně, podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů.

Nadále pokračovalo zapojení psychologů Úřadu do zjišťování názoru dítěte pro potřeby soudního řízení. I za situace, kdy soudce vede sám pohovor s dítětem, je přítomnost a případný vstup psychologa vítanou podporou při získání relevantních informací od dítěte jako účastníka řízení. Tímto způsobem Úřad usiluje o větší ochranu nezletilých, což je v souladu s jím zastávanými hodnotami a přispívá k účinnému naplňování participačních práv dětí podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Nadto informace získané profesionálním postupem jsou také relevantnější a chrání dítě také před negativy formálního slyšení přímo před soudem během ústního jednání.

V roce 2017 začal Úřad vstupovat do intenzivnějšího kontaktu se zastupovanými dětmi, zejména formou psaní dopisů dětem a následnými pohovory s nimi, samozřejmě s přihlédnutím k věku dítěte. V rámci realizovaného projektu byly oddělením psychologů vytvořeny vzory dopisů, jimiž jsou zastupované děti oslovovány, a právníci oddělení právní pomoci i oddělení mezinárodních adopcí byli vyškoleni v jejich psaní, takže je tato praxe stále běžněji aplikována.

V případech kolizního opatrovnictví Úřad často využíval metody svolání případové konference, obvykle v součinnosti s místně příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Na této konferenci se setkávají rodiče, další osoby blízké dítěti, zástupci škol a školských zařízení, poskytovatelů zdravotních služeb, zástupců sociálních služeb, policie, státních zastupitelství a jiných orgánů či institucí.

Případové konference byly vedeny zkušeným facilitátorem – sociálním pracovníkem z řad zaměstnanců Úřadu. Cílem případových konferencí bylo vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a nalezení nejlepšího řešení pro dítě.

Celkem bylo realizováno 12 případových konferencí, přičemž 6 se konalo v sídle Úřadu a 6 mimo něj (obvykle v sídle orgánu sociálně-právní ochrany dětí obce s rozšířenou působností). Konání případových konferencí je poměrně náročné na personální zajištění (obvykle se za Úřad účastní právník, který vede spis, psycholog, zapisovatel a facilitátor), ovšem výměna názorů všech zúčastněných subjektů obvykle přinese významný posun k vyřešení případu a lepší porozumění nejlepšímu zájmu dítěte.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrační krizí. Přestože Úřad nemá žádnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po domluvě s nadřízeným orgánem zabýval a vedl jejich evidenci. Během roku 2017 došlo k dalšímu poklesu těchto případů a bylo zaevidováno 27 nezletilých bez doprovodu (oproti 53 v roce 2016), z toho 24 chlapců a 3 dívky, nejčastěji ve věku od 13 do 17 let. Oproti předchozím letům více dětí projevilo zájem setrvat v České republice a o 7 z uvedených dětí lze konstatovat, že se integrovaly do společnosti v České republice. Statistika případů vyplývá z následující tabulky:

Stát	počet dětí
Afghánistán	9
Albánie	1
Alžírsko	1
Irák	2
Nigérie	1
Pákistán	1
Rumunsko	3
Somálsko	1
Súdán	1
Sýrie	2
Turecko	3
Ukrajina	2
Celkem	27

Tab. 11: Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2. Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 898 440,32 Kč a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 7 161 375,39 Kč, kdy se jedná o vybavení kanceláří nábytkem a největší podíl na této částce je vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od MPSV zapůjčen majetek v hodnotě 984 219,- Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

Rozpočet a jeho čerpání

V roce 2017 hospodařil Úřad s částkou 41 216 568,81 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 12 744 912,51 Kč, z toho byl národní podíl 2 841 448,47 Kč a evropský podíl 9 903 464,04 Kč.

Pro rok 2017 byl stanoven Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 27 681 090,- Kč. V průběhu roku byl však několikrát navýšován, a to následovně:

V květnu 2017 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v celkové částce 980 tis. Kč. Prostředky byly použity na nákup PC sestav pro nové zaměstnance (navýšení počtu funkčních míst Úřadu), na pořízení nového kancelářského nábytku a nákup multifunkčního tiskového zařízení. Dále byly použity na školení státních zaměstnanců vykonávajících sociálně-právní ochranu dětí, provozní výdaje související s navýšením počtu systemizovaných míst, opravu služebního vozidla a úhradu kurzových rozdílů plateb OPZ.

Ve vztahu k realizaci projektu OPZ „Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544, bylo v červnu 2017 na základě usnesení vlády ČR ze dne 19. dubna 2017 č. 309, v souvislosti s realizací Návrhu na změnu systemizace služebních a pracovních míst s účinností od 1. května 2017 do rozpočtu Úřadu převedeno 1 751 920,- Kč na navýšení platů včetně příslušenství. Toto rozpočtové opatření navýšilo objem prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech v rámci OPZ o částku 840 974,- Kč (národní podíl 188 715,- Kč a evropský podíl 652 259,- Kč), prostředků na platy zaměstnanců na pracovních místech v rámci OPZ o částku 352 679,- Kč (národní podíl 79 141,- Kč a evropský podíl 273 538,- Kč), ostatních osobních výdajů v rámci OPZ o částku 99 960,- Kč (národní podíl 22 400,- Kč a evropský podíl 77 560,- Kč) a souvisejících výdajů o částku 458 307,- Kč (národní podíl 102 847,- Kč a evropský podíl 355 460,- Kč).

V září 2017 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v celkové částce 310 tis. Kč. Prostředky byly použity k proplacení nájemného a výdajů na energie a služby spojené s novým pronájmem prostor pro umístění archivovaných dokumentů.

V listopadu 2017 bylo na základě usnesení vlády ČR ze dne 25. září 2017 č. 674, k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2018 a k návrhům střednědobého výhledu státního rozpočtu České republiky na léta 2019 a 2020, do rozpočtu Úřadu převedeno 1 271 666,- Kč na zvýšení platových tarifů o 10 % včetně příslušenství za měsíc listopad a prosinec 2017.

Zároveň s výše zmíněným rozpočtovým opatřením týkajícím se projektu OPZ „Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“ byly navýšeny i rozpočtové prostředky příjmů Úřadu o částku 1 358 817,- Kč.

Nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let byly uvolněny v březnu 2017, a to v celkové výši 9 221 892,81 Kč. Profilující prostředky na financování projektu OPZ „Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí“, registrační číslo CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544 v celkové výši 9 189 152,51 Kč (v tom: 2 043 566,47 Kč ze státního rozpočtu a 7 145 586,04 Kč z rozpočtu EU). Dále bylo uvolněno z profilujících výdajů 22 002 Kč na platy zaměstnanců v pracovním poměru a na ostatní osobní výdaje. Z neprofilujících výdajů bylo uvolněno celkem 10 738,30 Kč na povinné pojistné placené zaměstnavatelem, FKSP a služby související s informačními a komunikačními technologiemi.

Celkem bylo za rok 2017 vyčerpáno 34 691 081,56 Kč rozpočtových prostředků, tj. 84,17 %.

Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 17 040 658,00 Kč, z toho bylo určeno 44 364,00 Kč na platby za ostatní osobní náklady.

Ve vztahu k realizaci výše uvedeného projektu bylo v červnu 2017 na základě usnesení vlády ČR ze dne 19. dubna 2017 č. 309, v souvislosti s realizací Návrhu na změnu systemizace služebních a pracovních míst s účinností od 1. května do rozpočtu Úřadu převedeno 1 751 920,- Kč na navýšení platů včetně příslušenství. Toto rozpočtové opatření navýšilo objem prostředků na platy zaměstnanců na služebních místech v rámci OPZ o částku 840 974,- Kč (národní podíl 188 715,- Kč a evropský podíl 652 259,- Kč), prostředků na platy zaměstnanců na pracovních místech v rámci OPZ o částku 352 679,- Kč (národní podíl 79 141,- Kč a evropský podíl 273 538,- Kč), ostatních osobních výdajů v rámci OPZ o částku 99 960,- Kč (národní podíl 22 400,- Kč a evropský podíl 77 560,- Kč) a souvisejících výdajů o částku 458 307,- Kč (národní podíl 102 847,- Kč a evropský podíl 355 460,- Kč).

V listopadu 2017 bylo na základě usnesení vlády ČR ze dne 25. září 2017 č. 674, k návrhu zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2018 a k návrhům střednědobého výhledu státního rozpočtu České republiky na léta 2019 a 2020, do rozpočtu Úřadu převedeno 1 271 666,- Kč na zvýšení platových tarifů o 10 % včetně příslušenství za měsíc listopad a prosinec 2017.

Dále byly v roce 2017 zapojeny nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let ve výši 246 422,00 Kč.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2017 činila 19 515 742,00 Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno 10 622 018,- Kč, náhrady za dovolenou činily částku 1 910 468,-Kč, osobní příplatky a příplatky za vedení částku 4 234 830,- Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1 314 331,- Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 49 056,- Kč.

2.2.2 Prostředky vynaložené na zahraniční služební cesty

Zahraníční cestovné

Uskutečněné zahraniční pracovní cesty přímo souvisí s postavením Úřadu jako ústředního orgánu podle evropských nařízeních a mnohostranných mezinárodních smluv. Jedná se o akce každoročně nebo v delších časových obdobích se opakující a zástupce z České republiky je nezbytný, jak pro prosazování postojů České republiky k probíraným tématům, tak i navázání kontaktů s obdobnými subjekty ze zahraničí.

Na zahraniční služební cesty bylo v roce 2017 vyčerpáno 136 662,- Kč. Tato částka byla vynaložena na akce uvedené v tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci OPZ.

Počet zam.	Termín	Destinace	Účel
2	9. 2. 2017	Mistelbach, Rakousko	Jednání v případě nezl. dítěte
1	12. -15. 2. 2017	Brusel, Belgie	Setkání EJM- Brusel IIa
1	23. – 26. 2. 2017	Janov, Itálie	Konference
2	19. – 22. 4. 2017	St. Julian's Malta	Setkání EJM - výživné
2	5. – 7. 5. 2017	Bad Brückenau, Německo	Setkání s organizací AdA
1	18. – 20. 5. 2017	Londýn, Velká Británie	Jednání na ZÚ Londýn
1	4. 4. – 6. 6. 2017	Dublin, Irsko	Konference
2	11. – 14. 6. 2017	Brusel, Belgie	Setkání EJM – Brusel IIa
1	12. – 15. 6. 2017	Ženeva, Švýcarsko Viedeň, Rakousko	Výbor pro práva dítěte
1	1. – 3. 10. 2017	Omšenie, Slovensko	Seminář
2	9. – 17. 10. 2017	Haag, Nizozemí	Zvláštní komise k haagské úmluvě o únosech z roku 1980
1	19. 10. 2017	Viedeň, Rakousko	ZÚ Viedeň
1	9. – 10. 11. 2017	Budapešť, Maďarsko	Visegrádská 4 – Brusel IIa
1	17. – 18. 11. 2017	Rottenburg am Neckar, Německo	Ackermann-Gemeinde

Tab. 12: Zahraniční služební cesty

3. Realizace projektu Evropského sociálního fondu v České republice

3.1 Identifikace projektu

Název: Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory: Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace: duben 2016 až březen 2020
Registrační číslo: CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544

Popis projektu:

Projekt je zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí. Předmětem projektu je systémová změna v řešení případů na Úřadu a posílení kompetencí pracovníků v přímé péči při zapojování názoru dítěte, dále plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadu realizují a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

3.2 Obecný popis projektu

Cílem projektu je zkvalitnění zpřístupnění nabízených služeb prostřednictvím posílení práv a participace dítěte v jednotlivých agendách Úřadu.

Očekávané přínosy projektu:

- Vyjasnění konceptu dítěte, resp. dítěte v mezinárodní rodině v agendě Úřadu, jakým způsobem se zapojuje nebo by se alespoň mělo zapojovat, do činností, které jsou náplní práce jednotlivých oddělení.
- Komplexní úprava a standardizace postupů Úřadu v zajištění práva dítěte být slyšeno.
- Vytvoření a implementace strategických a metodických nástrojů zapojování dětí, které budou dlouhodobě udržitelné i po skončení projektu.
- Vytvoření mechanismů, které umožní účast dětí na rozhodovacích procesech – metodický i praktický posun od ochrany dítěte skrze jeho vyloučení z rozhodování o jeho životě k posílení zapojení dítěte jako nositele veškerých práv a názorů na svou budoucnost
- Podpora a zapojení dětí a mladých lidí do přijímání a hodnocení přijímaných systémových opatření a jejich účast na tvorbě takových opatření
- Změna vize i filozofie Úřadu vycházející primárně z chápání dítěte jako klíčového subjektu všech činností a rozhodnutí Úřadu.
- Rozvoj kompetencí pracovníků a pracovníků Úřadu v oblasti informování dítěte, slyšení dítěte a zjišťování názoru dítěte, zapojování a rozvíjení možností dětí participovat na rozhodnutích, která se jich týkají.
- Vznik a rozvoj sítě spolupracujících institucí a organizací, které budou podporovat a šířit dobrou praxi participace dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich týkají.

3.3 Aktivity v roce 2017:

3.3.1 Klíčová aktivita 2

Strategický workshop

26. 4. – 28. 4. 2017

Černá Hora, Hotel Sladovna

Účelem bylo vyjasnit aktuální vnímání zavádění procesů zapojování dětí do agendy Úřadu a vytvořit novou vizi Úřadu, která bude zahrnovat prvky participace dětí.

Hlavním výstupem, kromě dílčích poznatků, byla formulace sdílené participační vize, vhodná pro další zpracování vedením Úřadu.

Strategický workshop

22. – 24. 11. 2017

Černá Hora, Hotel Sladovna

Tento workshop umožnil pracovníkům překonávat množství změn a překážek, které je nutné spojené se zaváděním participačních postupů reflektovat. Nedílnou součástí workshop byla i otázka role a postavení dětského specialisty na Úřadu.

Účelem workshopu bylo jednak umožnit reflektování četnosti a efektů změn, které v souvislosti s posilováním participačních práv dětí v agendě Úřadu probíhají a formulovat principy, které pracovníkům umožní v probíhajících změnách udržet požadovaný kurz, jednak umožnit sdílení představ a očekávání od role dětského specialisty.

3.3.2 Klíčová aktivita 3

1. metodické setkání

5. 1. – 6. 1. 2017

Brno

Obsahem setkání bylo definování oblastí a zpracování zdrojů pro tvorbu provozně-metodického manuálu pro participaci dítěte v jednotlivých agendách a činnostech Úřadu.

Účastníci měli možnost se zamyslet v kontextu již existujících dokumentů nad možnostmi, způsoby a kvalitou zapojení dětí v agendách Úřadu.

2. metodické setkání

29. 5. 2017

Brno

Obsahem setkání byla především role Úřadu jako opatrovníka dítěte v soudním řízení. Byly identifikovány různé role, které Úřad vykonává (jako ústřední orgán, jako opatrovník dítěte). Byly definovány jednotlivé fáze soudního řízení, v nichž by mělo být dítě opakovaně zapojováno (na začátku, v průběhu, i když není v řízení žádný posun, při jednotlivých úkonech v řízení – jednání, vydání rozhodnutí, možnost odvolání, po ukončení řízení) a způsob zapojení dítěte v těchto fázích (vysvětlování, dotazování,

zjišťování názoru...). Na metodickém setkání byl formulován konkrétní postup v několika pilotních případech z praxe Úřadu a vymezena kritéria pro výběr 4 konkrétních pilotních případů.

3. metodické setkání

11. 7. 2017

Brno

Předmětem jednání bylo vyjasnění očekávání od školení Child Inclusive Mediation and Counselling (dále jen CIMC) pro potřeby Úřadu a projektu, specifika využití nástrojů CIMC v agendě Úřadu, možnosti dalšího využití školení v praxi.

Byly definovány oblasti využití nástrojů CIMC. Následovala supervize ze strany prof. Jennifer McIntosh (Austrálie) k vyhodnocování využití těchto nástrojů v praxi ÚMPOD, což představovalo přípravu na školení CIMC poskytované formou e-learningu.

4. metodické setkání

31. 10. 2017

Brno

Obsahem setkání bylo vyjasnění rolí / kompetencí / zákonných oprávnění) / principů činnosti Úřadu v oblasti participace dětí, především pak role Úřadu jako opatrovníka dítěte v soudním řízení.

Cílem bylo postavit možnosti participace dětí v agendách Úřadu na jasný právní základ a identifikovat zákonné možnosti Úřadu ve vztahu k provádění pohovorů s dětmi (i bez souhlasu zákonných zástupců).

Byla zpracována osnova metodiky (resp. její obecné části = principy, normy, vazba zákonné vymezení kompetencí Úřadu).

V jednotlivých agendách (kolizní opatrovnictví, mezinárodní únosy, mediace a mezinárodní osvojení) byla pomocí norem přesně vymezena role ústředního orgánu skrze identifikaci klíčových mezinárodních i národních norem. V těchto normách byly co nejpřesněji vymezeny oblasti, které lze využít pro podporu aktivit a postupů, posilujících participativní roli dětí. Tyto texty tak tvoří úvodní část budoucí participační metodiky.

Klíčová aktivita 4

Školení testovací metody

7. 2. 2017

Praha

V rámci projektu byla využívána metoda s názvem Vývojová škála Bayleové. S tím souvisí nákup pomůcek pro tuto metodu a zaškolení týmu psychologů, kteří budou s uvedenou metodou pracovat. Zaškolení se účastnili všichni pracovníci s psychologického oddělení, tak aby bylo možné tuto metodu aplikovat v praxi bez omezení. Školení a následné užívání diagnostické metody zvýší erudovanost psychologů v praxi při setkání s touto metodou. Umožní samostatně dítě diagnostikovat vzhledem k jeho potřebám a nejlepšímu zájmu. Zásadní přispění k vytvoření náhledu na možnosti a limity zapojení nejmenších dětí do rozhodovacích procesů a k diskuzi ohledně posuzování mentálních kapacit.

Conflict Self Management Training

16. 3. – 18. 3. 2017

Brno

Školení Conflict Self Management Training bylo zaměřeno na posílení sebereflektivní složky práce s lidmi. Každý pracovník v pomáhajících profesích musí být nejprve obeznámen s vlastními reakcemi na konfliktní situace a musí umět zvládnout především sám sebe, než začne pracovat v náročných situacích s druhými. Práce v kolektivu a interdisciplinární spolupráce, které jsou nutné pro efektivní pomoc rodinám a dětem (včetně jejich zapojení) navíc přináší množství situací, které budou potenciálně konfliktní. V souvislosti se zaváděním praxe participace dětí bude nutné překonávat i odpor a překážky nejenom ze strany ostatních subjektů, ale bude se narážet i na hranice, zažitá vzorce a předsudky jednotlivých pracovníků. Každý z členů týmu tak bude potřebovat a opakovaně využívat i jisté formy vyjednávání, které vždy začínají u vlastní reflexe.

Na aktivitu navazují v projektu navazovat další dvě školení – Advanced Conflict Management a Transformative Dialog.

Konference Family Law and Family Realities

25. 7. – 29. 7. 2017

Amsterdam, Nizozemsko

Řada konferenčních příspěvků a jednání měla významný participační rozměr. Na konferenci vystoupili zástupci soudců, neziskových organizací, psychologové.

Clem bylo posílit dovednosti zaměstnanců Úřadu, z nichž většina má (pouze) právnické vzdělání, pro dosažení efektivní participace dítěte v agendách Úřadu. Hlavním účelem účasti pracovníků Úřadu na zahraničních konferencích je využít odborné konference jako jeden z klíčových zdrojů informací o současných poznatcích a možnostech participační praxe. Přenos těchto informací do činnosti Úřadu má být dále využit k zajištění souladu zaváděné participační praxe s aktuálním stavem poznání v oblasti, což povede k dalšímu odbornému růstu zaměstnanců v oblasti zapojení dětí do rozhodování.

Pořadatel: IFSL

Konference Family Law 2017

21. 9. – 22. 9. 2017

Trevír, Německo

Konference byla zaměřena především na tato témata: Aktuální Judikatura Soudního dvora Evropské unie; Uznávání „soukromých rozvodů“ v rámci Evropské unie; Dohody o rozvodu ve Francii; Novelizace Nařízení Brusel IIa; Uznávání Adopcí s přeshraničním prvkem; Náhradní mateřství s přeshraničním prvkem; Dialog k Brexitu; Výživné s přeshraničním prvkem a Dětské sňatky. V diskuzi a přednáškách byly zdůrazněny aspekty participace dětí týkající se vzdálenosti soudu od dítěte; určení místa obvyklého bydliště a institut „soukromého rozvodu“ ve Francii, který na jedné straně může zjednodušit rozvod a ulehčit soudům, na straně druhé je tady riziko, že zájem dítěte bez

ochrany ze strany ústředního orgánu (soudu) by mohl být částečně nebo zcela opomenut oproti zájmu rodičů v konfliktu.

Hlavním účelem účasti pracovníků ÚMPOD na zahraničních konferencích je využít odborné konference jako jeden z klíčových zdrojů informací o současných poznatcích a možnostech participační praxe. Přenos těchto informací do činnosti Úřadu má být dále využit k zajištění souladu zaváděné participační praxe s aktuálním stavem poznání v oblasti, což povede k dalšímu odbornému růstu zaměstnanců v oblasti zapojení dětí do rozhodování.

Výcvik Empowering Dispute Resolution

5. - 7. 5., 27. - 28. 5., 10. - 11. 6. 2017

Olomouc

Výcvik zaměřený na posílení zmocnění účastníků konfliktního rozhovoru tak, aby byli schopnější, ochotnější a jistější přispět k procházení možných variant a navrhování řešení situace. Na druhou stranu zaměřen na posilování schopnosti podporovat vzájemné uznání mezi stranami sporu, tedy na schopnost vnímat a uznat druhého (např. dítě) jako plnohodnotnou lidskou bytost, jejíž názor je třeba brát v úvahu a zapojit ho do dalšího rozhodování.

Konference ISPCAN European Regional Conference The Hague 2017

1. 10. – 4. 10. 2017

Haag, Nizozemsko

Akce byla zaměřena na interdisciplinární využívání postupů směřující k prevenci zneužívání a zanedbávání dětí. Konkrétně se konference zaměřovala na sdílení možností zjišťování názoru / posilování hlasu dítěte, postupy na situace domácího násilí, kterému je přítomno dítě, sexuální a fyzické násilí na dětech, obchod s lidmi (dětmi), děti jako uprchlíky, systémy ochrany dětí a bezpečnostní opáření.

Všechny příspěvky spojovalo to, že řešily zapojování dětí do rozhodování o sobě a své rodině, jejich informování. Všechny současně zvažovaly, jak to udělat co nejcitlivěji k dětem a, aniž by docházelo k opakovanému vytěžování dětí z důvodu získávání informací.

Výstupy konference buď navazují na současně rozvíjející se trend na Úřadu, a to participace dětí, ať už při mediacích nebo v rámci agend, nebo inspirují dalšími možnými kroky, které je možné udělat a které jsou nadstavbou současné praxe. Také potvrzují zvolený směr Úřadu jako osvědčený a pro děti užitečný.

Konference IFCO (International Foster Care Organisation)

1. – 4. 11. 2017

Valletta, Malta

Účast na mezinárodní konferenci IFCO, mezinárodní organizace pěstounů, která se zaměřila na aktuální problematiku pěstounské péče ve světě.

Konference se zaměřila na přenos dobré praxe a zkušeností s pěstounskou péčí, případně s osvojitelskou péčí, především v Evropě, Severní Americe a Austrálii. S ohledem na snižující se počet osvojitelných dětí, či rigidní právní úpravu neumožňující osvojení nezletilých v některých zemích, jsou zde tendence transformace žadatelů o osvojení do žadatelů o pěstounskou péči. Většina témat se zabývala, deinstitucionalizací, jakým způsobem jsou pěstounské rodiny podporovány a jak ony samy podporují nezletilé umístěné v pěstounské péči a jejich kontakty s biologickou rodinou, či práce s traumaty.

V souvislosti s participačními právy dítěte konference poskytla možnost zúčastnit se workshopů zaměřených na možnost vyjádření se dítěte a zjištění jeho názoru

Výcvik CIMC

09 – 12/2017

Školení CIMC bylo koncipováno jako e-learning zaměřený na úvod do problematiky mediací a poradenství zahrnujících dítě. Celý výcvik CIMC je designován jako postup založený primárně na výzkumech a důkazech efektivnosti zapojení dětí do rozhodování. Jednotlivé kroky směřují k posílení možností dětí být aktivním subjektem a nejdůležitějším beneficentem procesu.

Výcvik přinesl významné impulzy k praxi mediací na Úřadě, kdy se pod vlivem probíhajícího výcviku začala postupně upravovat a zpřesňovat procedura zapojování dětí. Výcvik pomohl vyjasnit roli a úkoly dětského specialisty a mediátora, na druhou stranu přinesl i otázky týkající se personálních a časových možností zejména oddělení psychologů. Jednotlivé otázky byly zařazeny do programu metodických setkání.

Výcvik EDR

5. – 7. 10., 20. – 21. 10., 3. – 5. 11. 2017

Brno

Výcvik zaměřený na posílení zmocnění účastníků konfliktního rozhovoru tak, aby byli schopnější, ochotnější a jistější přispět k procházení možných variant a navrhování řešení situace. Na druhou stranu zaměřen na posilování schopnosti podporovat vzájemné uznání mezi stranami sporu, tedy na schopnost vnímat a uznat druhého (např. dítě) jako plnohodnotnou lidskou bytost, jejíž názor je třeba brát v úvahu a zapojit ho do dalšího rozhodování.

Účastníci si osvojili dovednost zmocňování účastníků konfliktního rozhovoru (tj. specifický způsob účasti v rozhovoru rodičů, jež jsou ve sporu ohledně jakékoli záležitosti týkající se dítěte). Zároveň zúčastnění po absolvování výcviku prostřednictvím nových dovedností jsou schopni zaměřit pozornost rodičů na schopnost vnímat a brát v úvahu názor dítěte při rozhodování o jeho osudu.

3.3.3 Klíčová aktivita 5

Příhraniční Workshop česko-rakouské spolupráce

1. 2. – 2. 2. 2017

Český Krumlov, Hotel Bellevue

Cílem workshopu bylo přiblížit rakouskou praxi sociálně-právní ochrany dětí a stávající právní úpravu široké odborné veřejnosti, která řeší konkrétní přeshraniční případy ve vztahu k Rakousku zejména s přihlédnutím k praxi Úřadu a s ohledem na měnící se praxi. Na workshopu vystoupili kolegové z příhraničních oblastí, kteří často pracují s rodinami, které se přestěhovaly z České republiky. V rámci workshopu byla představena témata vymáhání výživného, přeshraničního prošetřování poměrů, participace dětí v rakouském opatrovnickém řízení či obecně metoda a obsah práce rakouských orgánů sociálně-právní ochrany dětí na konkrétních kazuistikách. Na workshopu se mimo jiné podařilo navázat přímou spoluprací českých a rakouských kolegů a nastavit tak přenos know-how a nastavení spolupráce při zavádění změn týkajících se participačních práv dítěte.

Příhraniční Workshop česko-německé spolupráce

10. 4. – 11. 4. 2017

Teplice, Hotel Prince de Ligne

Náplní workshopu byly příspěvky německých sociálních pracovníků, s konkrétními zkušenostmi se zpracováním případů s česko-německým prvkem. Příspěvky se týkaly obecného fungování německého systému sociálně-právní ochrany dětí, stanovování a vymáhání výživného z Německa a také konkrétních případů sociální práce v Německu. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí představil konkrétní možnosti spolupráce ve vztahu k Německu a obecná pravidla mezinárodní spolupráce v přeshraničních případech. Součástí workshopu bylo také sdílení praxe a výměna zkušeností s konkrétními případy účastníků.

Stáž ústředních orgánů

15. 5. – 17. 5. 2017

Brno, Hotel Best Western International Brno

Cílem projektu je zlepšit služby nabízené Úřadem pro mezinárodní právní ochranu dětí prostřednictvím posilování práv a účasti dětí. Základní myšlenkou setkání bylo poskytnout příležitost ústředním orgánům, setkat se s postupy práce a specifiky práce s dětmi a sdílet je a diskutovat o výzvách, s nimiž se potýkají, v jejich každodenním programu. Akce se zúčastnili zástupci ústředních orgánů v oblasti vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí, rodičovské odpovědnosti z celkem 13 evropských i mimoevropských zemí. Kromě prezentací jednotlivých ústředních orgánů byla příležitost

pro bilaterální setkání mezi účastníky setkání za účelem projednání obecných otázek spolupráce i spolupráce v konkrétních případech.

Konference Zjišťování názoru dítěte v soudní praxi

15. 5. – 17. 5. 2017

Brno, Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Konference byla zaměřena na příspěvky odborníků, kteří se ve své praxi setkávají s dětmi účastnými rodičovského konfliktu a prostřednictvím různých modelů se snaží, aby se dítě nestalo pouze zbraní v rukou rodičů, ale aby mělo příležitost se do rozhodování o jeho životě alespoň v minimální míře zapojit. Zahraniční praxi představili přednášející Austrálie, Bulharska, Nizozemí, Skotska a Anglie. Soudci, sociální pracovníci a akademici z České republiky měli naopak možnost představit domácí praxi zjišťování názoru dítěte. Konference nabídla prostor pro odbornou diskuzi nad riziky i pozitivy procesu zapojování dětí. Zjišťování názoru dětí v soudních řízeních je nejviditelnějším projevem naplňování čl. 12 Úmluvy, proto byla konference primárně zaměřena tímto směrem. Konference ukázala, že děti jsou schopné a připravené se zapojit do rozhovoru s dospělými. Existují i praktické postupy, jak s dětmi mluvit a nástroje, které rozhovoru pomáhají.

Příhraniční Workshop česko-slovenské spolupráce

25. 9. – 26. 9. 2017

Brno, kancelář Veřejného ochránce práv

Náplní workshopu byly příspěvky slovenských sociálních pracovníků, s konkrétními zkušenostmi se zpracováním případů s česko-slovenským prvkem. Kromě jiného se účastnili zástupci z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže. Příspěvky se týkaly obecného fungování slovenského systému sociálně-právní ochrany dětí, stanovování a vymáhání výživného ze Slovenska a také konkrétních případů sociální práce na Slovensku. Úřad představil konkrétní možnosti spolupráce ve vztahu ke Slovensku a obecná pravidla mezinárodní spolupráce v přeshraničních případech. Součástí workshopu bylo také sdílení praxe a výměna zkušeností s konkrétními případy účastníků.

Zapojení cílové skupiny: Aktivitu se účastnili zástupci všech cílových skupin projektu

Konference Participační práva dětí v pomáhajících profesích

24. 10. 2017

Brno, Uměleckoprůmyslové muzeum

Konference ukázala, že v praxi v současné době existují v řadách pomáhajících profesí různé postupy směřující k zapojování dětí, které může využít i Úřad. Co bude muset Úřad při přenášení dobré praxe zohlednit do budoucna je specifikum agendy s přeshraničním prvkem, kdy ve snaze zapojit děti budeme muset často překonávat fakt, že mezi pracovníkem Úřad a dítětem bude obrovská vzdálenost. Akce také

umožnila plnohodnotné naplnění participačních práv dětí již v plánování akce, kdy byly přizvány děti se zkušeností vlastní participace na rozhodování o svých záležitostech. S jejich pomocí byl naplánován i zrealizován tzv. dětský panel. Tuto zkušenost budou zaměstnanci Úřad přenášet i do dalších vhodných pořádaných akcí.

3.3.4 Klíčová aktivita 6

Stáž zástupců ze Švédska v ČR

24. 1. – 26. 1. 2017

Brno, Most

Cílem setkání byla výměna zkušeností a zavedené praxe se švédskou partnerskou organizací Barnen Framför Allt, která patří ke čtyřem nejsilnějším adopčním partnerům Úřadu. Zástupcům byla představena činnost OSPOD, Městského soudu v Brně, ústavního zařízení a systémem náhradní rodinné péče v České republice. Zahraniční partner měl možnost seznámit se s různými aktéry, kteří také vstupují do interakce s dítětem - klientem Úřadu. Díky tomu zahraniční partner získal lepší povědomí a širší kontext práce s dítětem v ČR. Tyto informace následně může zprostředkovat jak žadatelům o osvojení, tak dalším aktérům péče o ohrožené dítě ve Švédsku. Na základě lepší informovanosti a osobní zkušenosti očekáváme lepší pochopení výchozí situace dítěte a následně vyšší míru kontinuity při naplňování nejlepšího zájmu dítěte.

Setkání se zástupci krajských úřadů

28. 3. 2017

Brno, Palác Hlinky

Obsah aktivity:

Cílem setkání bylo informovat orgány sociálně-právní ochrany dětí při krajských úřadech, o činnosti Úřadu a připravovaných změnách, souvisejících s projektem. Posláním bylo zejména prohloubení spolupráce s adopčními partnery za účelem respektování zájmu dítěte v procesu osvojení. Toto setkání bylo prvním ze série a zahrnovalo tak především základní principy práce úřadu a jeho snahu o participaci dítěte v jeho agendách. Účastníkům byly shrnuty dosud získané poznatky a výstupy z projektu a představen plán vývoje aktivit v průběhu projektu. Součástí byly příspěvky zaměstnanců Úřadu s uvedením konkrétních případů, včetně projednání těch, které se týkaly jednotlivých zástupců z krajských úřadů.

Stáž u zahraničního partnera v Rakousku

7. 6. – 11. 6. 2017

Hollabrunn a Vídeň, Rakousko

Cílem akce bylo seznámení se systémem péče o ohrožené děti a mladistvé v Rakousku a prohloubení spolupráci v agendě mezinárodního osvojení. Rakousko je

výjimečné tím, že každá spolková země má svůj ústřední orgán a existuje také federální ústřední orgán. Stáž byla mimořádnou příležitostí osobně komunikovat s výraznou většinou těchto partnerských ústředních orgánů. V Rakousku je akcent na participační práva dlouhou tradicí. Tento princip zakotven ve federální legislativě a také v legislativě Dolního Rakouska. Při návštěvách jednotlivých zařízení byly se zaměstnanci diskutovány praktické kroky, jakými k přímé participaci dochází. Jedním z mimořádně zajímavých bodů je vždy osobní účast dítěte na formulaci cílů při nastavování jednotlivých kroků plánu sociálně-právní ochrany.

Stáž u zahraničního partnera v Dánsku

12. 9. – 15. 9. 2017

Kodaň, Dánsko

Cílem akce bylo seznámení se se systémem péče o ohrožené děti a mladistvé v Dánsku, zejména s fungováním (mezinárodních) adopcí po rozsáhlé změně systému z roku 2016 a prohloubení spolupráce v agendě mezinárodního osvojení. Dánsko je z pohledu osvojení partnerem s nejdelší dobou spolupráce. Lze zde očekávat zvýšený zájem o otázku participace a práv dítěte, neboť děti osvojené v této zemi dosahují adolescence či jsou již dospělé. Důraz kladený na participační práva dítěte je v Dánsku zřetelný a v některých bodech se s dánskou stranou intenzivně komunikuje. Od roku 2011 jsou participační práva explicitně zakotvena v zásadních právních dokumentech. Předmětem rozhovorů na setkání byla mj. otázka otevřenosti v osvojení a její právní aspekty v systému obou zemí. Na setkání s ústředním orgánem byly získány informace o možnostech zapojení dětí ve všech oblastech sociálně-právní ochrany dětí a dále bylo možné osobně diskutovat s lidmi, kteří řeší případné stížnosti ze strany dětí na nejvyšší úrovni.

Stáž v zařízení v ČR – Chovánek Brno

19. 9. 2017

Brno, Chovánek

Cílová skupina se účastnila stáže v brněnském Chovánku, který využívá testovací metodu a mají tak zkušenost s jejich použitím. Na místě byly ověřovány možnosti posílení participačních práv dětí v této činnosti.

Stáž v zařízení v ČR - Chovánek Brno

18. 10. 2017

Brno, Chovánek

Akce byla pokračováním předchozí aktivity. Účelem bylo praktické pozorování administrace testového materiálu, jeho interpretace a následná diskuze pro metodu akreditovaného kurzu BSID - Vývojová škála Bayleyové. Šlo o praktické seznámení s možnostmi diagnostické metody Vývojové škály Bayleyové, jejími specifiky, sdílení zkušeností z již zavedené praxe a samotné praktikování administrace podnětového materiálu, včetně následné interpretace. Bylo možné diskutovat veškeré sporné body,

zejména s přihlédnutím ke specifikám „ústavního prostředí“ a na základě zkušenosti je reflektovat v následné praxi Úřadu.

Stáž italské partnerské organizace ASA (ASSOCIAZIONE SOLIDARIETÀ ADOZIONI ONLUS) v ČR

6. 12. – 8. 12. 2017

Brno, Jihlava

Cílem setkání byla výměna zkušenosti mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálněprávní ochrany dětí v České republice, s činností Městského soudu v Brně, s činností ústavního zařízení a systémem náhradní rodinné péče v České republice. Proběhlo jednání ASA s právníky Úřadu, seznámení se s problematikou náhradní rodinné péče v České republice prostřednictvím zástupce MPSV. Dále proběhlo jednání s orgánem sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Brna – předání zkušeností s prací nezletilých dětí, žadatelů a zprostředkování náhradní rodinné péče v Brně. Nakonec byla realizována návštěva ústavního zařízení (Dětské centrum Jihlava).

4. Závěrečné hodnocení

V roce 2017 nadále Úřad plnil veškeré úkoly uložené mu jak zákony, tak nástroji mezinárodního i unijního práva. Při plnění těchto úkolů postupoval s největší možnou otevřeností a vstřícností jak vůči klientům, tak i vůči všem aktérům podílejícím se na systému mezinárodně-právní ochrany dětí. Podařilo se využívat moderních metod práce jako je mediace a případové konference. Úřad plynule a aktivně přistoupil k aplikaci rekodifikovaného občanského práva i předpisů ovlivňujících sociálně-právní ochranu dětí a působil i mezi dalšími subjekty z řad odborné veřejnosti šířením dobré praxe. Úřad nad rámec svých kompetencí byl nápomocen i v řadě nestandardních případů, např. ve věcech odebírání dětí – českých občanů z péče rodičů v cizině.

K naplnění všech těchto úkolů nepochybně přispěly i další aktivity, které Úřad realizoval v rámci projektu.

Brno 30. červen 2017

JUDr. Ing. Zdeněk K a p i t á n, Ph.D.
ředitel a vedoucí služebního úřadu